

Entrevista amb Lester Brown

Fundador i president del Worldwatch Institute de Washington

El Worldwatch Institute ha esdevingut, des de la seva creació, el 1975, un centre conegut internacionalment pels seus excel·lents estudis sobre energia, medi ambient i, en general, sobre tots els aspectes que permeten configurar el concepte de desenvolupament sostenible. La seva publicació anual L'estat de la Terra ha passat a ser un punt de referència obligatòria per a tota aquella persona interessada en els problemes mediambientals que afecten el nostre planeta. Lester Brown és l'àlma mater de l'Institut.

Aquesta entrevista se celebrà abans de l'inici de la Conferència de les Nacions Unides sobre Medi Ambient i Desenvolupament (CNUMAD), la Cimera per a la Terra, celebrada a Rio de Janeiro el juny de 1992.

Worldwatch

Al seu parer, quins són els problemes més greus que pateix el medi ambient?

Vostè va dir recentment a París que el problema de la població gairebé tindria una resolució malthusiana a causa de la disparitat tan enorme entre el nombre de boques a alimentar i l'escassetat dels recursos disponibles.

Quina seria la solució?

Jo no classificaria els problemes del nostre entorn, sinó que parlaria del conjunt de problemes que agreugen la situació mediambiental del planeta. Entre aquests em semblen particularment seriosos els de la població i el clima. Els canvis climàtics que prediu la ciència representen un trastocament tan enorme dels ecosistemes de la Terra que dubto que tinguem temps ni tan sols de salvar-los.

Bé, això ja està succeint ara amb la col·laboració activa de l'estructura econòmica existent. Però, sigui com sigui, és impossible sostenir una població en expansió com la que estem experimentant en un planeta de les dimensions del nostre. Aquesta és sens dubte la pedra angular del deteriorament constant del medi ambient, a la qual els governs del món més por tenen d'enfrontar-se.

No existeixen receptes simples ni solucions empaquetades a punt per utilitzar. Parlem de reptes molt complexos que afecten profundament la conducta de l'ésser humà. En el cas de la població, necessitem canviar els nostres hàbits reproductius, la qual cosa significa, ni més ni menys, que una vertadera revolució al Tercer Món. En el del canvi climàtic, es requereix transformar tota l'estructura productiva per tal de variar la nostra actual dependència de l'energia procedent dels combustibles fòssils. No es tracta de qüestions trivials. Desenvolupar una economia sostenible des del punt de vista del medi ambient és una empresa gegantesca. L'únic avantatge de què disposem és que sabem quines passes hem de fer, com ara la reducció dràstica de la nostra dependència dels combustibles fòssils, la potenciació de l'energia solar, l'estabilització de la població

Institute

Seria suficient això per resoldre qüestions com, per exemple, la diversitat biològica?

El govern dels Estats Units ha portat la veu cantant a l'hora de rebutjar aquesta mena de precisions.

On s'ha produït el canvi?

Comparteix la idea de molta gent que la Conferència de Rio serà un carnaval verd o una fira de vanitats?

d'acord amb les possibilitats reals dels sistemes naturals del planeta. La qüestió avui dia, que la Conferència de Rio destaca amb clares i brillants lletres lluminoses, és que no cal ser ecologista per adonar-se que hem arribat al caire del penya-segat amb la societat del malversament, i que cal substituir-la per una altra basada en la reutilització i el reciclatge dels recursos.

Em sembla que aquesta qüestió està estretament relacionada amb el creixement de la població i el canvi climàtic. Per això em sembla molt greu que la Conferència de Rio no inclogui aquests dos temes ni tan sols com a punts a debatre. La població ha quedat pràcticament exclosa de l'agenda i el tractat de canvi climàtic no fixa un calendari ni fites per reduir els gasos que provoquen la potenciació de l'efecte hivernacle.

La qual cosa és una ironia si hom recorda que a la reunió d'Estocolm fa vint anys, els Estats Units van tenir-hi un paper molt actiu, molt més progressista que altres governs occidentals. Avui, passa tot el contrari. Entre l'opinió pública es percep el govern dels Estats Units com a reaccionari, perquè la seva posició ha deteriorat i ha debilitat considerablement el significat de la CNUMAD.

Miri, existeixen molts factors, però podríem enumerar aquí els més obvis. El president Bush és un presoner de les seves pròpies aliances, sobretot amb la indústria del petroli que li ha donat suport des de la seva època de congressista per Texas fins a la seva arribada a la Casa Blanca. Quan Bush pensa en la qüestió energètica, la proposició política que sorgeix immediatament és produir més petroli, sense importar d'on s'extrau ni amb quines conseqüències. La qüestió de l'eficiència energètica li és completament aliena, malgrat que s'hagi demostrat claríssimament que amb un ús eficient de l'energia els Estats Units podrien fàcilment mantenir l'any 2000 els nivells d'emissió d'anhidrid carbònic (CO₂) de 1990 i, de passada, gaudir d'una posició competitiva en el mercat mundial. El no-reconeixement d'aquests fets és una tragèdia per a nosaltres, el poble nord-americà, i per a la resta del món, per l'hegemonia que encara exerceixen els EUA en el concert internacional.

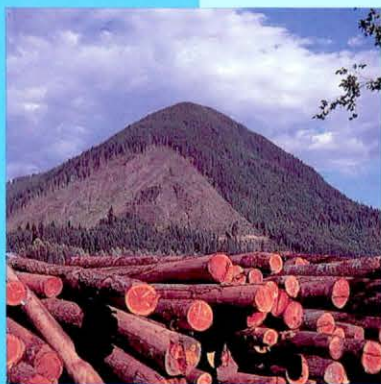
No. Em sembla extraordinàriament positiva l'atenció que concita la conferència. Aquesta opinió que vostè esmenta es pot entendre, potser, tenint en compte el poc que s'ha aconseguit després de la reunió d'Estocolm, a la qual només van acudir dos caps d'Estat, Olof Palme i Indira Gandhi. Però la situació és força diferent. Fa vint anys, el tema principal era el de la contaminació química de l'aire i l'aigua per la indústria. A Rio, senyal dels temps, apareixen les qüestions globals: la necessitat d'estabilitzar el clima i protegir les espècies vives del planeta. És una problemàtica molt més complexa que la que ocupava l'agenda fa dues dècades.

Però a Estocolm ja existia una consciència sobre les agressions que patia el planeta i en aquests vint anys els problemes no han parat d'agreujar-se.

Quin creu que és el paper dels països en vies de desenvolupament en aquesta conjuntura?

Efectivament, malgrat que aquesta consciència és cada vegada més gran, la salut del nostre planeta s'ha deteriorat extraordinàriament, a un ritme sense precedents. Hem perdut milions d'hectàrees de bosc i de sòl fèrtil, que s'ha endut de passada espècies de plantes i d'animals que mai hem arribat a conèixer, i la contaminació atmosfèrica és cada vegada més gran. Però a Rio apareix, amb una força que no es va veure a Estocolm, la relació entre pobresa i medi ambient. Mentre que els països pobres lluiten desesperadament per sobreviure, sembla injust exigir-los que, a més a més, es preocupin per, o destinin recursos a la protecció del forat d'ozó o a les emissions de CO₂, per estabilitzar el clima del planeta. El punt de partida d'un *programa d'acció* ha de raure a vincular l'habitabilitat futura de la Terra amb la distribució internacional de la riquesa.

Cap país pot actuar tot sol per resoldre els greus reptes mediambientals que afronta el planeta. Per molt que faci, ni estabilitzarà el clima dins de les seves fronteres ni adobarà l'esgotament de la capa d'ozó sobre la seva estratosfera. Cal la cooperació internacional, i aquest és un valor polític que aporten els països en vies de desenvolupament. La Conferència arriba en un moment molt particular de la nostra història: asenyalava la fi del conflicte ideològic entre Est i Oest. Tots tenim la sensació que estem sortint d'una era per ingressar en una altra de força diferent, encara que no se sàpiga molt bé com serà. Sigui com sigui, la Conferència farà comprendre que les diferències entre Nord i Sud són molt profundes i estableixen marcades diferències respecte de com abordar les qüestions

La cooperació sembla xocar, per ara, amb la qüestió de la sobirania nacional, que tant països del Nord com del Sud han brandat durant el debat previ a la Conferència i, previsiblement, es convertirà en el futur en un dic de contenció de les polítiques mediambientals.

L'altre aspecte clau en la cooperació és el de la transferència de tecnologia, un os que els països desenvolupats no han permès que fins ara es rosegués.

Això sona molt optimista en vista dels esdeveniments.

Els països industrialitzats diuen que encara no és necessari arribar fins en aquest punt perquè la ciència no ha demostrat de manera concloent els canvis globals que ens han portat fins a Rio de Janeiro.

mediambientals. Per a països la preocupació fonamental dels quals és sobreviure fins a la collita següent, qüestions com la pèrdua de biodiversitat biològica, l'escalfament global o la capa d'ozó, no poden convertir-se en prioritàries, encara que els afecti de ple. És a dir que Rio demostrarà que no podem separar l'habitabilitat futura del planeta de la distribució de la riquesa. I l'única manera de compatibilitzar això és mitjançant la cooperació, una cosa que els rics haurien d'anar a buscar al Tercer Món.

El recurs a la sobirania nacional em sembla un argument buit. Els països que, com els Estats Units, s'oposen a la firma de tractats mediambientals perquè afecten la seva sobirania, no volen admetre públicament que ja no tenen cap sobirania sobre la seva capa d'ozó, la seva atmosfera contaminada o els seus rius destruïts. L'única forma de recuperar aquests sistemes és mitjançant la cooperació amb els altres. Si només un dels països en vies de desenvolupament, com l'Índia o la Xina, continua utilitzant els CFC, destruirà la capa d'ozó i això ens afectarà a tots. Hem perdut sobirania i control de nosaltres mateixos.

Efectivament, la qüestió de la transferència de tecnologia és l'eix de la cooperació. I crec que anem vers una nova relació Nord-Sud en la qual ens enfrontem a la gran responsabilitat de fer arribar substituïts i tecnologies de baix consum energètic a les indústries del Tercer Món.

Sí, ja ho sé que sona optimista, però em sembla una conclusió lògica de la inseparabilitat de les qüestions de l'habitabilitat del planeta i la distribució de la riquesa.

Aquesta qüestió de les proves científiques definitives que alguna cosa està passant amb el clima és una exigència excessiva. Si esperem que l'escalfament global del planeta sigui evident, ja serà massa tard per actuar. Per què no traslladem al terreny de la política mediambiental els criteris que han orientat el món en les últimes dècades? Hem gastat milers de milions de dòlars en míssils balístics i nuclears per si un cas l'URSS ens atacava. Els estratèges, tanmateix, predeien que la possibilitat real d'aquest atac era mínima; així i tot, invertim en l'esforç de *defensa* abundants recursos humans, materials i financers. Ara bé, l'opinió entre els científics sobre la possibilitat d'un canvi climàtic és infinitament més segura que la dels estratèges militars sobre el suposat atac de l'URSS. Per què, aleshores, no comencem a destinar diners per defensar-nos d'aquest atac, que és molt més sinistre ja que els enemics som tots?

S'alinea vostè amb els optimistes o amb els pessimistes pel que fa als resultats de la Conferència de Rio?

En l'aspecte immediat potser la funció més important de la Conferència sigui el seu paper educador per a la resta del planeta. L'atenció que despertarà Rio sens dubte es traduirà en un estat d'opinió pública que obligarà els països a actuar. Encara que no es compleixin les modestes fites de la Conferència, el saldo serà favorable des d'aquest punt de vista. Per altra banda, em fa l'efecte que, amb la perspectiva del temps, aquesta Conferència serà vista com el punt culminant que assenyali la fi de l'era del conflicte ideològic entre Est i Oest i, alhora, la preponderància de les qüestions ecològiques a escala global. Els pròxims anys l'escenari polític internacional es veurà dominat per les creixents tensions entre el Nord i el Sud per motius mediambientals, on tindran un paper primordial qüestions tals com el comerç, la inversió estrangera i l'ajuda al desenvolupament. Si volem protegir el planeta i revertir alguna de les agressions més sagnants que hem comès, necessitem una revolució mediambiental que ha de produir-se en qüestió de dècades. No sembla que tinguem gaire més temps. És un repte sense precedents. Jo crec que si la nostra generació no és capaç de fer aquesta revolució abans que arribem a una situació políticament intractable, serà molt difícil que ho aconseguixin les futures generacions ●

L.A.F.H.